

PhDr. Milena Medková
Informační a studijní centrum školy
Obchodní akademie a VOŠ
Masarykova 101
757 01 Valašské Meziříčí
mmedkova@oavm.cz

Informační a studijní centra škol a kvalita školy

Organizace, které mají v budoucnu největší naději na rozvoj jsou ty, kde se systematicky pěstuje cílevědomost (formulují vize a strategické perspektivy), kde jsou lidé motivováni spolu hovořit o možnostech řešení problémů (kritická role skutečně využívaných komunikačních sítí) a kde převládá duch vzájemné soudržnosti a důvěry. Nové myšlenky a nápady jsou plaché a na světlo se odváží jen tehdy, když se jejich nositelé nezdráhají je vyslovit.

Přestože koncept učící se organizace byl vymyšlen pro organizace ve světě tržního soupeření, nastala doba, kdy do tohoto konkurenčního prostředí vstoupily i vzdělávací instituce.

Prostředí školy se mění na prostředí ryze konkurenční. Je třeba, aby vzdělávací instituce co nejrychleji reagovaly na proměny společenských požadavků a podmínek a provedly nezbytné změny, protože jinak jim hrozí, že v nové konkurenci nebudou schopny obstát.

Školy se musí o své přežití starat samy, musí si zajistit své místo na trhu vzdělanosti.

I ve škole je třeba diskutovat o vizích, cílech a strategiích, je třeba měnit kulturu vzdělávacích institucí proaktivním směrem, předjímat, spoluvytvářet a rozvíjet budoucí potřeby zákazníků – tedy žáků, studentů. Škola vede k celoživotnímu vzdělávání, které vychází z nejvlastnější potřeby odborníků odborníky zůstat.

Na kvalitě školy se podílejí především tyto faktory: práce vedení školy, profesionalita učitelů, vybavenost školy, klima ve škole i ve třídě a vztahy s veřejností. Všechny tyto oblasti lze systematicky řídit nebo ovlivňovat.

Kvalitu vzdělávací instituce vytvářejí lidé. K tomu, aby tomu tak mohlo být jsou zapotřebí dvě věci. Za prvé, sbor potřebuje vhodné pracovní prostředí, **potřebuje pracovat v systému, který jim umožní dělat svou práci dobře.** Za druhé, aby sbor dělal svou práci dobře, **potřebuje podporu a uznání úspěchů a výsledků.** Potřebují vedení, které ocení jejich úspěchy a vede je ke větším úspěchům. Každý člen sboru musí mít pocit své osobní důležitosti a musí mít jistotu, že jeho podíl na výsledcích je významný. Základním nástrojem aktivizace lidí je jejich motivace, přičemž motivace pro dobrou práci vychází ze stylu vedení. Role vedení je podporovat, posilovat a motivovat učitele a žáky, ne je pouze řídit. Je důležité jasně sdělit žákům, co je nabízeno a co je očekáváno. **Učitel vystupuje v roli jak příjemce tak i poskytovatele služby.**

Koncept zdokonalování školy (school improvement) je v současné době velmi frekventovaným pojmem jak v teorii tak i praxi. Význam tohoto pojmu je možné chápat jako úsilí učinit školy co nejlepším místem pro učení žáků. Jde o každoroční zlepšování výsledků každého žáka, jako neustálé zvyšování kvality a efektivity školy. Zdokonalování školy musí vycházet z úsilí, aspirací a dovedností těch, kteří jsou nejbližší k žákovi: učitelů, vedení školy, rodičů a ostatních členů okolí, tvořících “komunitu učících se”.

Kvalitu školy bezesporu zvyšuje dobře fungující informační a studijní centrum školy. Informační a studijní centra nabízejí informační služby, knihy a zdroje, které umožňují všem členům školní komunity stát se kritickými mysliteli a efektivnějšími uživateli informací všech druhů a typů médií. Je nezbytné, aby se informační a studijní centra škol připojila k širší knihovnické a informační síti ve shodě se zásadami Manifestu veřejných knihoven UNESCO. **Informační centra škol jsou základem pro jakoukoli dlouze termínovanou strategii informační gramotnosti, vzdělávání a informačního zajištění chodu vzdělávací instituce, přičemž** informační gramotnost je nezbytným předpokladem pro rozvoj osobnosti 21. století.

Informační a studijní centra škol se musí v současné době především zaměřit na zajištění informační gramotnosti žáků a studentů, to znamená vytvářet u nich dovednosti a návyky pracovat s informacemi, podporovat potřebu získávat a vyhledávat informace, ale také je učit informace kriticky hodnotit, zpracovat a využívat ve studiu i při vlastním sebevzdělávání. To vše v návaznosti na výukový program školy a v úzké spolupráci s pedagogickým sborem.

Aby mohlo informační a studijní centrum zmíněné úkoly plnit, či lépe k jejich naplňování podněcovat a vytvářet potřebné podmínky, je třeba mít legislativu, která umožní potřebné materiální a personální zajištění práce školní knihovny ve smyslu rozsahu a kvality činnosti knihovnického a informačního centra školy. Avšak posledním a v podstatě jediným legislativním dokumentem, který se věnuje školním knihovnám je Vyhláška MŠMT o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních č. 34/2005. Tyto vyhláška věnuje školním knihovnám jednu jedinou větu, a to: „Školní knihovna poskytuje odborné, studijně pracovní, knihovnické a informační služby pro děti, žáky, studenty, popřípadě pedagogické pracovníky škol a školských zařízení“.

Garantem efektivního fungování informačního a studijního centra školy je osoba vedoucího informačního centra. Ta by měla být garantem toho, že se středisko stane skutečným centrem pro vzdělávání celé školní komunity.

Kvalifikace pro pracovníka školního informačního a studijního centra (doporučení)

1. Informační profesionál ve školní knihovně musí získat odbornou kompetenci v **rámci knihovnicko-informačního studia**. Informační profesionál ve vzdělávací instituci je tak kompetentní nejen k získávání a zpracovávání informačních pramenů, ale také zprostředkovává získané informační zdroje ve smyslu **aktivního poskytování odborných informací**.
2. Je třeba, aby pracovník ve školním informačním a studijním centru byl vzdělán taktéž v oboru pedagogiky aby mohl splňovat požadavky na přímou pedagogickou činnost. Bohužel specializované pedagogické studium pro absolventy knihovnicko-informačních škol v současné době neexistuje. Nabízí se zde možnost dotací z ESF, a to především v rámci programů rozvoje lidských zdrojů. Je třeba přemýšlet o vypracování projektu na kvalifikační pedagogicko-psychologický studijní program pro pracovníky školních knihoven, který by měl být připraven v souladu s požadavky vyhlášky MŠMT č. 317, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků. Studijní program by měl svým obsahem naplňovat podmínky studia ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků a měl by být určen absolventům vysokých/středních škol knihovnicko-informačního zaměření. Studium by bylo založeno na pedagogicko-psychologickém základě. Obsah studia musí

vycházet především z oblastí práce informačního profesionála na základních a středních školách.

Kvalifikovaný pracovník informačního a studijního centra se může uplatnit v několika pracovních pozicích:

- **jako učící knihovník**

Spolupracuje se studenty (a jinými členy) vzdělávací instituce při analýze výukových a informačních potřeb. Podílí se na lokaci a využití informačních zdrojů, které napomáhají zavádění inovativních výukových metod. Směřuje, vede studenty k tomu, aby při učení využívali různorodé informační zdroje za účelem nejen memorování učiva, ale především aby při učivu přemýšleli, tvořili a stále vyžadovali nové znalosti

Hlavním cílem v **učebním procesu je posílení informační gramotnosti studentů i učitelů.**

- **partner ve vzdělávání**

Spolupracuje s učiteli na tvorbě učebních plánů zajištěním nejrůznějších tištěných, netištěných a elektronických informačních zdrojů. Zná rámcově obsahovou problematiku jednotlivých předmětů v rámci kurikula a pomáhá ostatním v orientaci v odpovídajících informačních zdrojích.

- **informační specialista**

Je expertem na zajištění potřebných informačních zdrojů ve všech formátech, dovede tyto informační zdroje nejen získávat, ale také zpracovávat v odpovídajících formátech, a předkládat uživatelům. Je koordinátorem mezi jednotlivými účastníky vzdělávacího procesu v oblasti vyhledávání a zpracování informací.

- **knihovník**

Zabezpečuje chod školního informačního centra/školní knihovny. Školní knihovna se tak stává nedílnou součástí jednotlivých bodů vzdělávacího procesu.

Informační profesionál ve vzdělávací instituci se musí neustále zabývat tím, jak prezentovat své schopnosti k získání pracovních míst, která by ve společnosti měla být vyhrazena právě jim.

Závěr

Při vybudování a zajišťování provozu školního informačního střediska je nutné uplatňovat vícezdrojové financování. Stávající rozpočtová pravidla uplatňovaná pro příspěvkové organizace umožňují využívat těchto finančních zdrojů: fond reprodukce majetku (dříve investiční fond), dotace zřizovatele, ostatní činnost (kurzy, odborná školení, semináře), projekty a granty. Ředitel školy zařazuje ze své kompetence informačního profesionála dle katalogu prací do určité platové třídy. Přestože Katalog prací nezná termín informačního profesionála, zná pouze termín knihovník, musí ředitel školy, pokud chce mít funkční centrum zaměstnat do informačního střediska vysokoškolsky vzdělaného pracovníka, tzn. musí začít u platové třídy č.10 pro bakalářský studijní program, ale lépe u platové třídy č. 11 (- 13) pro magisterský studijní program – dle katalogu práce jde o knihovníka, avšak je na každém pracovníkovi školního informačního centra, aby si vybudoval pozici informačního profesionála.

Katalog prací nezohledňuje práci, kterou informační specialista vykonává (může vykonávat) v rámci vzdělávacího procesu a výuky, tedy při tvorbě koncepce informační výchovy v dané vzdělávací instituci. Pomíjí tedy jednu zásadní skutečnost a tedy tu, že informační profesionál ve vzdělávací instituci se podílí na výchovně vzdělávacím procesu přímou pedagogickou činností. Aby pracovník tuto činnost mohl provádět, musí mít ke své původní kvalifikaci – absolvent knihovnicko-informačních vysokých škol ještě kvalifikaci pedagogickou. Bohužel prozatím studenti knihovnicko-informačních škol, kteří absolvují doplňující pedagogicko-psychologické studium naráží na problém nezpracované oborové didaktiky.

Pokud informační profesionál ve vzdělávací instituci bude osobnost která najde společnou řeč s vedením školy, otevře se prostor pro mnohostrannou spolupráci, která pomůže studentům, pedagogům i škole jako takové.